

Схватање музике и музичко васпитање.

„Музико, пригнут на твоје срце,
осећам откуцај вечног живота.

Ромен Ролан.

„Музика је више откровење него
сва мудрост и философија.

Лудвиг Фан Бетховен.

*Musica est exercitum metaphisices
ocultum nescientis se philosophari
animi.* Музика је метафизичко скривено
вежбање душе која несвесно
философира.

Артур Шопенхауер.

I.

Неоспоран је факт да се код нас уопште, а у средњим и стручним школама напосе, обраћа врло мала, готово никаква пажња на музичко васпитање. Ученици се претрпавају разним позитивним знањима која долазе у „опште образовање“, поједини предмети уче се два пута, у нижој и вишој гимназији, а настава онога предмета коме је циљ да директно васпитава и облагорођава ученикову душу и вежба његов уметнички укус и смисао за схватање и разумевање уметности, настава музике, стављена је на последње место. Очеvidно је — и то треба нарочито подвући — да разлог томе не треба тражити у расној немузикалности и одсуству смисла за музику и уметност уопште код нашег народа. Напротив, не може се говорити о не-

музикалности онога народа који је створио онако сјајну народну музику. Наша народна музика има свој *raison d'etre* у народној психологији. Само један народ који је наклоњен сентименталности, који има смисла за „севдах“, који осећа нешто више што се наслућује али што се не да објаснити, који има јако осећање природе, који има смисла за мелодију и инстинктивно осећа ритам, само такав народ може створити овакву музику као што је наша. Све своје душевне покрете и разна расположења, радосна и тужна, свој јад и бол, своју љубав и чежњу, изразио је наш народ кроз музику која је једино у стању да адекватно изрази душевне покрете те врсте. Постала у дубоким слојевима народним, наша народна музика створила је базу за правилно развијање наше уметничке музике. Према томе, разлог инфериорном значењу музике у општем васпитању треба, у крајној анализи, тражити у методи и принципима музичке наставе и у општој незаинтересованости која влада код нас.

Пре него што дамо наше схватање музичког васпитања, показаћемо, на једном светлом историјском примеру, значај музике као васпитног средства. Класични грчки народ, који је у себи врло срећно спојио здрав разум са дубоком уметничком интуицијом, створио је уметност која се може резимирати једном речју: лепота. Грчка музика, коју на жалост познајемо из неколико стручних списа, иако је у прво време била у интимној вези са култом богова, религијом, доцније се почела развијати ради својих самосталних циљева. Музику су Грци сматрали као једну од најснажнијих *моралних моћи*, која диже душу, крепи је, оспособљава за велика дела и ствара равнотежу у човечјем бићу. Грк музику чује свуда: у кретању звезда и небесних тела, у човечјем кретању, у гимнастици, игри, пантомими, у језику и говору, дајући свему томе најидеалнију драж. Стога је музика код Грка играла велику

ешичку улогу у јавном животу; држава се бринула о њој, због ње су се доносили закони и она је постала *најважнији сасшавни део васпитања омладине*, тако да је немужикалан човек био човек *нижег образовања*.

Најзад да би смо показали како музику не треба схватити уско и тесногрудо, као дражење чула слуха и тренутну забаву, већ напротив много обимније, као израз најинтимнијих и најфинијих треперења душе, изнећемо доста компликовано али врло високо мишљење о музици једног од највећих философских духова, Артура Шопенхауера. У своме фундаменталном делу „Welt als Wille und Vorstellung“, (Свет као воља и представа), пошто је утврдио да су идеје света и битних промена у свету објект уметности, и пошто је показао како се оне манифестују у појединим уметностима, Шопенхауер прелази на музику и одваја је од осталих уметности. По њему је музика једна тако прекомерно величанствена уметност, њено је дејство тако дубоко и силно, језик којим она говори тако је јасан, да нам не преостаје ништа друго, него да у њој гледамо једну сасвим особену уметност чија је веза са бићем света много дубља и јача од везе осталих уметности. Музика, вели Шопенхауер, никако није, као што су то остале уметности, тек рефлекс идеја, већ *рефлекс саме воље*. Стога, док остале уметности говоре о сенкама, музика једино говори о бићу. По Шопенхауеру изгледа да поред света који нам се овакав какав је приказује на јави, постоји други свет који се слухом може појмити, који се звуцима приказује, дакле свет звукова поред света светлости, који се један према другом односе као сан према јави. Спољашњи свет кроз звуке, а помоћу нашег слуха, исто нам говори што и ми сами себи из своје унутрашњости. Ако је глас радости, бола, чежње, чућења, непосредан израз афекта наше воље, тако је и

сваки други такав глас који до нас кроз наш слух допре, израз неког афекта споља. И тако из непосредне свести, да је наше унутрашње биће једно са спољашњим светом, настаје једна уметност, која приказује идеју света не како се види, него како се у нашој најдубљој свести осећа. Тако Шопенхауер, можда шире него ико други, схвата музику, као идеју света, као потпуну објективацију наше воље. —

Ово нам је било потребно да покажемо:

1.) да музика, с обзиром на њену етичку улогу, може постати значајан фактор у општем васпитању; и

2.) да музику треба схватити много шире и обимније него што се она обично схвата.

II.

Да се једна ствар разуме и заволи, потребно је ући у њену суштину и њене танчине. Тако је и са музиком. Схватити и разумети музику, значи познати материјал и форме којима се она служи, да изрази и пробуди душевне дрхтаје, упознати се са историјским развојем музичке уметности, ући у све музичке стилове. А све то знати значи васпитати се.

Општи принципи музичког васпитања могу се извести из историјског развитка музике. Од једноставних ритмичких удараца примитивних народа, од кинеске и јапанске пентатонике и егзотике, од индијске дијатонике, од почетка старе египатске и јеврејске музике, преко грчке мелодије и компликоване грчке музичке теорије, преко рано-хришћанске музике и грегоријанског корана, преко почетака полифоније, њеног цветања у Нидерландској школи и њене кулминације у Венецијанској школи, преко музичке ренесансе и почетка опере, ораторијума и кантате, преко старокласичара Хендла и Баха и

новокласичара Хајдна, Моцарта и Бетховена, преко музичког романтизма, до музичке драме Рихарда Вагнера и до музичког национализма, развијала се музичка уметност, мелодијски, хармонски, агогички и колористички, са свима динамичким и експресивним преливима. Из тога постепеног историског развоја музичке уметности може се извести први принцип музичког васпитања: *поступност*. Ученика треба поступно увести у елементе музичке *ришмике*, употребљујући по могућству и ритмичку гимнастику Жака Далкроза. На солидној бази основног музичког елемента — ритма, може се ученик упознати са музичком *мелодијом*, при чему ће се вежбати глас и слух. После тога би се ученици могли упознати са основима *хармоније*. Уз то би ишло познавање музичких форми и инструмената. Напослетку треба ученику дати преглед историског развоја музичке уметности, обраћајући нарочиту пажњу на то како су се поједини музички стилови каузално развијали једни из других.

С друге стране, еволуције свих уметности јасно показују да је свака уметност постала, живела и развијала се *пре* свих теориских разлагања о њој, и да су се тек из те интуитивно створене уметности изводиле хладне теориске дефиниције. Из тога општег закона о развоју уметности, може се извести други принцип музичког васпитања, наиме да између теориских разлагања и практичне, „живе“ музике мора постојати веома присна веза. Настава музике, ако се жели да се дође до извесних позитивних резултата, не сме бити сува, апстрактна, већ мора своја теориска разлагања базирати на практичној музици. Ако се музичко васпитање упути тим правцем, настава музике постаће много интересантнија, а у вези са тим доћи ће, са више добре воље, већа пажња и боље разумевање и онда ће се увидети „да музика није необавезан предмет

који мучи децу, него да је то једна благодатна звучна лепота, једно неисцрпно културно и душевно богатство, обавезни васпитни чинилац у душевном и духовном развијању младих нараштаја као и неопходна потреба културног друштва.“ Када се на овај начин музички васпитају младе генерације, када се буде створила публика која ће умети ценити музичке установе: оперу, филхармонију, певачке зборове, и камермузичка удружења, моћи ћемо и ми са Dr. Лудвиком Нолом рећи: „Музика је постала моћна чињеница нашег културног живота. Свако ко дубље осећа, не може јој се одупрети. Како у цркви, тако у позоришту, на концерту и у дому, пружа она истинску духовну храну сваком оном ко јој се озбиљно и свесрдно ода“.

Мери Леви

дипломирана ученица Настав. Одсека
Београдске Музичке Школе.
